

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه اصفهان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم اجتماعی گرایش جامعه‌شناسی

بررسی نمودهای عرفی شدن دین در سبک زندگی جوانان شهر اصفهان

استاد راهنما:
دکتر سید علی هاشمیان فر

استاد مشاور:
دکتر محمد گنجی

پژوهشگر:
مولودهاشمی

مهرماه ۹۰

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم اجتماعی تحت عنوان:

بررسی نمودهای عرفی شدن دین در سبک زندگی جوانان شهر

اصفهان

در تاریخ ۱۳۹۰/۷/۱۸ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضا	با مرتبه ی علمی استادیار	دکتر سید علی هاشمیان فر	۱- استاد راهنما
امضا	با مرتبه ی علمی استادیار	دکتر محمد گنجی	۲- استاد مشاور
امضا	با مرتبه ی علمی دانشیار	دکتر علی ربانی	۳- استاد داور داخل گروه
امضا	با مرتبه ی علمی استادیار	دکتر محسن نیازی	۴- استاد داور خارج از گروه

امضا مدیر گروه علوم اجتماعی

دکتر وحید قاسمی

تخدم:

یہ اثرنا چیزا ہدیہ نکلم بہ:

امام و شیوا و رہبرمان ہمدی (ج)

السلام علی مدی، الذی وعد اللہ... بہ اللہم

یٰٰبنی آدم ہوام بل لثبث

یٰٰلہ اللارضیٰ قدا و... یٰٰفہ نزل و وعد مزین

دو دو سلام بر ہمدی (ج) کہ خدا تعالیٰ ازش را بر اہرت نازیدادہ ارست، تا مکتب لایہ و رسیدہ او گنجد و زی مروہای پرانندہ خلق را بہ کماک او در ہم شمارد، و با

رہبری و جہا کوی کران تا کر ازش دادا کری باشد، پدید سازد و پین کونہ خداوند وعدہ لکچہ مودمان دادہ ارست، عامل کند.

از شالہ

پاس گزاری

ہوا میری

تھو اقلپاس کہ ہر ادمر تی صیہ ل عام قرار دای و در برہہ یعنی تاعف زندگن صلاوت وزن حضرت بر دوش خستہ ام چشاندی در کورہ راہ تاریک و پر
حراس نہ کتق را اگر فتنی بہ مرتب آرتان عریقت م فریم و بہ خاطر ہر بی نگرشیدی کہ بہ من عنیت فرمودی، بہ ویشد و مادر ل و نو و عینیز مر ہمیشہ بہرہ کہ
در سلینج و ہا و دعائیں نشان سختی و ہر از پیچ و نولم فکی بر من سہل م گشت ویر خانہ نیکد کہ مان پاسگزلد شہ م.
پس از حمد و ثنائی و غنیہ خود مہلزم کہ از پردر روز، مادر عزیزہ مر فدا کارم خازوا دلکلیا ہر ہون زحمات و حیات ہایی و نشان ساختہ اند، آشور و
قدردانی نام از ارتادرا ہنہ نامی رکوارم «جناب آقای کتیشیلین فرکلا (بی بی) آموختند آن چہ را نزدانی تم، بہ خاطر را ہنہ ملی بلکہ ہر ہا نشان آشور و
قدردانی و نیامدند، مشاور کرام م «جناب کتیشیلین کتیشیلین کی ہا دقت نظر و لطف شایق ہر ا مساعدت فرمودند، شپاسگزار ہمہم خدین از کلیہ ارتادان
گروہ علوم اجتماع و انگاہ اصطناعی کہ دوران ترحیم لہ جانب لطف و مہرت بنی و داشتہ اند و از ارتادان داور خارج از گروہ دکتہرین نیازی و
داورد ا خال کروغان رہا بقدر دانی کم.

طیبا از تمام وطنی و کلا فریول دورہ ترحیمی لہ کو چکن ہر کما نند بہت بہ من بیخ نمار دند و یلا ہم ہو دند، صہ مانہ پاسگزار م.

چکیده:

ظهور جامعه مصرفی به واسطه فزونی کالاهای مادی از یک سو و دموکراتیزه شدن مصرف و عمومیت یافتن آن از سوی دیگر، به انتخابی شدن زندگی روزمره می انجامد و همین امر نشان دهنده اهمیت روزافزون سبک زندگی در جامعه معاصر می باشد؛ سبک زندگی نتیجه همه گزینش‌ها، ترجیحات و رفتارهایی است که فرد در ارتباط با کالاهای مادی و فرهنگی انجام می دهد. عامل مذهب نقش مهمی در گزینش سبک زندگی دارد. دین نه تنها مردم را نسبت به برخی از سبک‌های زندگی در قیاس با سبک‌های زندگی دیگر ترغیب می نماید بلکه می‌تواند تاثیر قابل ملاحظه ای در کنترل فرهنگ مصرفی و سبک‌های زندگی مصرفی داشته باشد. در جامعه ایران علاوه بر دینداری، متغیر عرفی شدن نیز بسیار حائز اهمیت است چرا که افراد به ویژه جوانان، متاثر از فرآیند نواندیشی و نوگرایی هستند و به برداشت‌های شخصی از دین در رفتارشان استناد می‌کنند.

این که سبک زندگی تحت تاثیر چه متغیرهای اجتماعی - فرهنگی قابل تبیین است؟ و نیز آیا می توان از شکل گیری سبک زندگی عرفی شده در میان جوانان سخن گفت یا خیر، دو سوال اساسی تحقیق حاضر را تشکیل می دهند. هدف پژوهش حاضر بررسی نمودهای عرفی شدن دین در سبک زندگی جوانان شهر اصفهان است، که از نظر کنترل شرایط پژوهش یک بررسی پیمایشی، از نظر وسعت، پهنانگر و از نظر زمانی، مقطعی و نمونه گیری آن سهمیه ای چندمرحله ای است که بر اساس فرمول کوکران، ۳۸۵ نفر می باشد. در تحلیل آماری این پژوهش از شیوه‌های آمار توصیفی و شاخص‌های آمار استنباطی و هم چنین مدل معادله ساختاری استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون چند متغیره نشان داد که متغیرهای مستقل ۳۳ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین کرده اند که بر اساس اولویت عبارتند از: تغایرنقش‌ها، فردگرایی و تغییر ارزش‌ها.

کلید واژه‌ها: جوان، دین، سبک زندگی، عرفی شدن، فردگرایی، معنویت‌های زندگی، هویت اجتماعی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

- ۱-۱- طرح و بیان مسئله ۱
- ۲-۱- اهمیت و ارزش پژوهش ۵
- ۳-۱- اهداف پژوهش ۶
- ۱-۳-۱- هدف کلی ۶
- ۲-۳-۱- اهداف جزئی ۶
- ۴-۱- سوالات پژوهش ۶
- ۵-۱- محدودیت‌های پژوهش ۷
- ۶-۱- کاربرد نتایج پژوهش ۷
- ۷-۱- تعریف مفاهیم کلیدی ۸

فصل دوم: چارچوب نظری پژوهش

- ۱-۲- بخش اول: ادبیات پژوهش ۱۰
- ۱-۱-۲- مفهوم سبک زندگی از دید زیمل ۱۰
- ۲-۱-۲- انواع سبک‌های زندگی از دید ویلن ۱۳
- ۳-۱-۲- پیوندها و تمایز سبک زندگی با دیگر مفاهیم از دید آدلر ۱۳
- ۴-۱-۲- مفهوم سبک زندگی در زندگی جوانان ۱۵
- ۵-۱-۲- شاخص‌های سبک زندگی ۲۰
- ۶-۱-۲- سنخ‌شناسی سبک‌های زندگی جوانان ایرانی ۲۳
- ۷-۱-۲- رابطه ی دین و سبک زندگی ۲۶
- ۸-۱-۲- تعریف دین نزد جامعه‌شناسان ۲۷
- ۹-۱-۲- دینداری جوانان ۲۹
- ۱۰-۱-۲- واژه‌شناسی عرفی شدن ۳۰
- ۱۱-۱-۲- عرفی شدن چیست؟ ۳۱
- ۱۲-۱-۲- مسأله ی سکولاریسم ۳۳
- ۱۳-۱-۲- مبانی سکولاریسم ۳۴
- ۱۴-۱-۲- مفاهیم مختلف سکولار شدن (دنیانگاری) ۳۸

عنوان

صفحه

۴۶ لائیسیتته ۱۵-۱-۲
۴۷ برداشت‌های غلط از لائیسیتته ۱-۱۵-۱-۲
۴۹ لائیسیتته و سکولاریسم: دو پدیدار و منطق متفاوت ۲-۱۵-۱-۲
۵۰ پیدایش سبک زندگی عرفی شده ۱۶-۱-۲
۵۲ پیشینه پژوهش ۱۷-۱-۲
۵۲ پژوهش‌های خارجی ۱-۱۷-۱-۲
۵۳ پژوهش‌های داخلی ۲-۱۷-۱-۲
۵۵ جمع بندی پیشینه پژوهش ۱۸-۱-۲
۵۶ بخش دوم: دیدگاههای نظری پژوهش ۲-۲
۵۶ نظریه پردازان اولیه ۱-۲-۲
۵۶ تورستین وبلن ۱-۱-۲-۲
۵۹ گئورگ زیمل ۲-۱-۲-۲
۶۱ ماکس وبر ۳-۱-۲-۲
۶۵ نظریه پردازی در باب سبک زندگی پس از نظریه پردازان اولیه ۲-۲-۲
۶۵ دیدگاههای محافظه کارانه: از طبقه تا سبک زندگی ۱-۲-۲-۲
۶۷ دیدگاههای انتقادی: از فرهنگ توده تا فرهنگ مشروع ۲-۲-۲-۲
۶۹ نظریه پردازی مدرن (بورديو) ۳-۲-۲-۲
۷۱ هویت فرهنگی و سبک زندگی از دید گیدنز ۴-۲-۲-۲
۷۴ نظریات ارتباط دین با سبک زندگی ۳-۲-۲
۷۴ زیمل ۱-۳-۲-۲
۷۵ وبر ۲-۳-۲-۲
۷۷ دست آوردهای نظری وبر ۳-۳-۲-۲
۷۸ پژوهشگران حوزه فرقه‌ها و پاره فرهنگ‌ها ۴-۲-۲
۸۲ جایگاه دین در فرآیند شکل گیری سبک زندگی ۵-۲-۲
۸۲ آدلر ۱-۵-۲-۲
۸۳ بورديو ۲-۵-۲-۲
۸۴ جایگاه دین در نظریه‌های سبک زندگی ۳-۵-۲-۲
۸۸ عرفی شدن دین ۶-۲-۲

عنوان	صفحه
۷-۲-۲- انواع گوناگون نظریات عرفی شدن	۸۹
۱-۷-۲-۲- دیدگاههای افراطی	۹۰
۱-۱-۷-۲-۲- دین و عرفی شدن	۹۰
۲-۱-۷-۲-۲- مدرنیته و عرفی شدن	۹۱
۳-۱-۷-۲-۲- الگوهای سکولاریسم (دنیاگرایی)	۹۳
۴-۱-۷-۲-۲- جامعه شناسان کلاسیک و عرفی شدن	۹۴
۱-۴-۱-۷-۲-۲- مارکس	۹۴
۲-۴-۱-۷-۲-۲- ماکس وبر	۹۵
۵-۱-۷-۲-۲- نظریه سکولاریزاسیون (دوره اول)	۹۷
۶-۱-۷-۲-۲- نقایص نظریه سکولاریزاسیون	۱۰۱
۷-۱-۷-۲-۲- نظریه سکولارزدایی	۱۰۴
۸-۱-۷-۲-۲- استثناهایی در فرضیه سکولارزدایی	۱۰۵
۲-۷-۲-۲- دیدگاههای اعتدالی	۱۰۶
۱-۲-۷-۲-۲- دابلر و ابعاد عرفی شدن	۱۰۶
۲-۲-۷-۲-۲- دور کیم	۱۰۹
۳-۲-۷-۲-۲- پارسونز	۱۱۰
۴-۲-۷-۲-۲- پیتربرگر و مفهوم متکثرشدن (دوره دوم)	۱۱۱
۵-۲-۷-۲-۲- دیدگاههای شجاعی زند	۱۱۳
۱-۵-۲-۷-۲-۲- مسیرهای نامحتمل عرفی شدن ایران	۱۱۳
۲-۵-۲-۷-۲-۲- مسیرهای محتمل عرفی شدن ایران	۱۱۹
۳-۵-۲-۷-۲-۲- عوامل فردی تاثیر گذار بر فرآیند عرفی شدن ایران	۱۲۲
۴-۵-۲-۷-۲-۲- عوامل دینی عرفی شدن ایران	۱۲۵
۵-۵-۲-۷-۲-۲- عوامل تاثیرگذار سیاسی - اجتماعی در فرآیند عرفی شدن ایران	۱۲۹
۳-۷-۲-۲- دیدگاههای تفریطی	۱۳۱
۱-۳-۷-۲-۲- مغایرت ویژگی‌های اسلام با عرفی شدن	۱۳۵
۲-۳-۷-۲-۲- اسلام و احتمالات عرفی شدن	۱۳۸
۸-۲-۲- اهمیت و جایگاه سبک زندگی در زندگی جوانان (از خرده فرهنگ تا سبک زندگی)	۱۴۰
۹-۲-۲- عوامل تأثیرگذار بر سبک زندگی	۱۴۳

عنوان	صفحه
۱۰-۲-۲- اهمیت بدن در سبک زندگی.....	۱۴۷
۱۱-۲-۲- انقلاب در سبک زندگی جوانان.....	۱۴۹
۱۲-۲-۲- زمینه تحقیق خرده فرهنگ جوانان.....	۱۵۸
۱۳-۲-۲- فرهنگ و خرده فرهنگ جوانان.....	۱۵۹
۱۴-۲-۲- تغییر و تحولات خرده فرهنگ‌های جوانان.....	۱۶۰
۱۵-۲-۲- خرده فرهنگ‌های جوانان در ایران.....	۱۶۲
۱۶-۲-۲- قرائت‌هایی از خرده فرهنگ‌های جوانان در ایران.....	۱۶۳
۱۷-۲-۲- جمع بندی مبانی نظری.....	۱۶۷

فصل سوم: روش شناسی

۱-۳- روش تحقیق.....	۱۷۳
۲-۳- جامعه آماری.....	۱۷۵
۳-۳- حجم نمونه.....	۱۷۶
۴-۳- شیوه نمونه گیری.....	۱۷۶
۵-۳- نحوه سنجش سازه‌ها.....	۱۷۸
۶-۳- تعاریف نظری و عملی متغیرهای مستقل.....	۱۷۹
۷-۳- تعاریف نظری و عملی متغیر وابسته و ابعاد آن.....	۱۸۵
۸-۳- مراحل ساخت پرسشنامه.....	۱۸۸
۹-۳- اعتبار یا قابلیت اعتماد ابزار اندازه گیری.....	۱۸۹
۱۰-۳- پایایی ابزار اندازه گیری.....	۱۸۹
۱۱-۳- تکنیک‌های مورد استفاده در تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۱۹۰

فصل چهارم: یافته‌ها

۱-۴- یافته‌های توصیفی.....	۱۹۱
۲-۴- یافته‌های تحلیلی.....	۲۲۹
۱-۲-۴- آزمون فرضیات.....	۲۲۹
۱-۱-۲-۴- نتایج مربوط به آزمون ضریب تاو- کندال b.....	۲۲۹
۲-۱-۲-۴- نتایج مربوط به آزمون همبستگی پیرسون.....	۲۳۵
۳-۱-۲-۴- نتایج مربوط به آزمون ضریب فی و کرامر.....	۲۳۶
۴-۱-۲-۴- نتایج مربوط به آزمون T.....	۲۳۸

صفحه	عنوان
۲۳۹.....	۴-۲-۱-۵: نتایج مربوط به رگرسیون چند متغیره.....
۲۴۰.....	۴-۲-۱-۶: نتایج مربوط به رگرسیون با روش گام به گام.....
۲۴۱.....	۴-۳: مدل معادله ساختاری.....
فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات	
۲۴۳.....	۵-۱: نتیجه گیری.....
۲۴۹.....	۵-۲: پیشنهادات.....
۲۵۱.....	پیوست.....
۲۶۱.....	منابع.....

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۳۲	جدول شماره ۱-۲: انواع جوامع در نسبت با دین
۸۸	جدول شماره ۲-۲: مهم‌ترین نظریه‌های عرفی شدن
۱۲۱	جدول شماره ۳-۲: مدل عرفی شدن ایران
۱۲۴	جدول شماره ۴-۲: نظام ارزش‌ها در اسلام
۱۷۶	جدول شماره ۱-۳: جامعه آماری به تفکیک مناطق ۱۴ گانه
۱۷۷	جدول شماره ۲-۳: تخصیص نمونه بر اساس مناطق ۱۴ گانه
۱۷۸	جدول شماره ۳-۳: طبقه بندی مناطق ۱۴ گانه
۱۷۸	جدول شماره ۴-۳: تخصیص خیابان‌های نمونه بر اساس مناطق ۱۴ گانه
۱۷۹	جدول شماره ۵-۳: معرفی ساختار صفات مورد مطالعه در پژوهش حاضر
۱۸۳	جدول شماره ۶-۳: ابعاد شاخص‌های متغیر پایگاه اقتصادی- اجتماعی
۱۸۴	جدول شماره ۷-۳: گویه‌های تشکیل دهنده فردگرایی
۱۸۴	جدول شماره ۸-۳: ابعاد و شاخص‌های تغییر ارزش‌ها نزد فرد
۱۸۵	جدول شماره ۹-۳: ابعاد و شاخص‌های تغایر نقش‌ها
۱۸۶	جدول شماره ۱۰-۳: ابعاد و شاخص‌های نقض فردیت دینی
۱۸۷	جدول شماره ۱۱-۳: ابعاد و شاخص‌های اهمیت بدن
۱۸۸	جدول شماره ۱۲-۳: ابعاد و شاخص‌های مصرف
۱۸۹	جدول شماره ۱۳-۳: ابعاد و شاخص‌های اوقات فراغت
۱۹۱	جدول شماره ۱۴-۳: ضریب آلفای کرونباخ (پایایی سازه‌های پژوهش)
۱۹۱	جدول شماره ۱-۴: توزیع فراوانی پاسخگویان به تفکیک سن
۱۹۲	جدول شماره ۲-۴: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت
۱۹۳	جدول شماره ۳-۴: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل
۱۹۴	جدول شماره ۴-۴: توزیع فراوانی شغل همسر پاسخگویان
۱۹۵	جدول شماره ۵-۴: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تحصیلی
۱۹۶	جدول شماره ۶-۴: توزیع فراوانی وضعیت اشتغال پاسخگویان
۱۹۷	جدول شماره ۷-۴: توزیع فراوانی نوع اشتغال پاسخگویان
۱۹۸	جدول شماره ۸-۴: توزیع فراوانی نوع اشتغال پدر پاسخگویان
۱۹۹	جدول شماره ۹-۴: توزیع فراوانی نوع اشتغال مادر پاسخگویان

عنوان

صفحه

- جدول شماره ۴-۱۰: توزیع فراوانی درآمد خانواده پاسخگویان ۲۰۰
- جدول شماره ۴-۱۱: توزیع فراوانی وضعیت مسکن پاسخگویان ۲۰۱
- جدول شماره ۴-۱۲: توزیع فراوانی ارزش تقریبی مسکن پاسخگویان ۲۰۲
- جدول شماره ۴-۱۳: توزیع فراوانی ارزش تقریبی اتومبیل پاسخگویان ۲۰۳
- جدول شماره ۴-۱۴: توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی پدر پاسخگویان ۲۰۴
- جدول شماره ۴-۱۵: توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی مادر پاسخگویان ۲۰۵
- جدول شماره ۴-۱۶: توزیع فراوانی فردگرایی ۲۰۷
- جدول شماره ۴-۱۷: توصیف فردگرایی ۲۰۸
- جدول شماره ۴-۱۸: توزیع فراوانی ابدال فردیت دینی ۲۰۹
- جدول شماره ۴-۱۹: توزیع فراوانی افول فردیت دینی ۲۱۰
- جدول شماره ۴-۲۰: توصیف نقض فردیت دینی و ابعاد آن ۲۱۱
- جدول شماره ۴-۲۱: توزیع فراوانی انفکاک ارزش‌ها ۲۱۲
- جدول شماره ۴-۲۲: توزیع فراوانی جابه جایی در اولویت‌های ارزشی ۲۱۳
- جدول شماره ۴-۲۳: توصیف تغییر ارزش‌ها و ابعاد آن ۲۱۴
- جدول شماره ۴-۲۴: توزیع فراوانی مقاصد نا به هم سو ۲۱۵
- جدول شماره ۴-۲۵: توزیع فراوانی منابع هنجاری متناقض ۲۱۶
- جدول شماره ۴-۲۶: توصیف تغایر نقش‌ها و ابعاد آن ۲۱۷
- جدول شماره ۴-۲۷: توزیع فراوانی الگوی انتخاب لباس ۲۱۸
- جدول شماره ۴-۲۸: توزیع فراوانی تزئین بدن ۲۲۰
- جدول شماره ۴-۲۹: توصیف اهمیت بدن و ابعاد آن ۲۲۱
- جدول شماره ۴-۳۰: توزیع فراوانی خرید فراغتی ۲۲۲
- جدول شماره ۴-۳۱: توزیع فراوانی مصرف فرهنگی ۲۲۳
- جدول شماره ۴-۳۲: توصیف مصرف و ابعاد آن ۲۲۴
- جدول شماره ۴-۳۳: توزیع فراوانی سرگرمی‌های مجازی ۲۲۵
- جدول شماره ۴-۳۴: توزیع فراوانی میدان‌های فراغتی نامتعارف (مشروبات الکلی و مواد مخدر) ۲۲۶
- جدول شماره ۴-۳۵: توزیع فراوانی ارتباطات خارج از چارچوب خانواده ۲۲۷
- جدول شماره ۴-۳۶: توصیف اوقات فراغت و ابعاد آن ۲۲۸
- جدول شماره ۴-۳۷: توزیع پاسخگویان بر حسب دو متغیر فردگرایی و سبک زندگی عرفی ۲۲۹

عنوان

صفحه

- جدول شماره ۴-۳۸: نتایج آزمون ضریب تاو- کندال b بین فردگرایی و سبک زندگی عرفی ۲۳۰
- جدول شماره ۴-۳۹: توزیع پاسخگویان بر حسب دو متغیر نقض فردیت دینی و سبک زندگی عرفی ۲۳۰
- جدول شماره ۴-۴۰: نتایج آزمون ضریب تاو- کندال b بین نقض فردیت دینی و سبک زندگی عرفی ۲۳۱
- جدول شماره ۴-۴۱: توزیع پاسخگویان بر حسب دو متغیر تغییر ارزش‌ها نزد فرد و سبک زندگی عرفی ۲۳۲
- جدول شماره ۴-۴۲: نتایج آزمون ضریب تاو- کندال b بین تغییر ارزش‌ها نزد فرد و سبک زندگی عرفی ۲۳۲
- جدول شماره ۴-۴۳: توزیع پاسخگویان بر حسب دو متغیر تغایر نقش‌ها در افراد و سبک زندگی عرفی .. ۲۳۳
- جدول شماره ۴-۴۴: نتایج آزمون ضریب تاو- کندال b بین تغایر نقش‌ها در افراد و سبک زندگی عرفی ۲۳۴
- جدول شماره ۴-۴۵: توزیع پاسخگویان بر حسب دو متغیر سن و سبک زندگی عرفی ۲۳۴
- جدول شماره ۴-۴۶: نتایج همبستگی پیرسون بین سن و سبک زندگی عرفی ۲۳۵
- جدول شماره ۴-۴۷: توزیع پاسخگویان بر حسب دو متغیر جنس و سبک زندگی عرفی ۲۳۶
- جدول شماره ۴-۴۸: نتایج آزمون ضریب فی و کرامر بین جنس و سبک زندگی عرفی ۲۳۶
- جدول شماره ۴-۴۹: توزیع پاسخگویان بر حسب دو متغیر وضعیت تأهل و سبک زندگی عرفی ۲۳۷
- جدول شماره ۴-۵۰: نتایج آزمون ضریب فی و کرامر بین وضعیت تأهل و سبک زندگی عرفی ۲۳۷
- جدول شماره ۴-۵۱: نتایج توصیفی آزمون تفاوت میانگین شاخص‌های سبک زندگی عرفی ۲۳۸
- جدول شماره ۴-۵۲: نتایج استنباطی آزمون تفاوت میانگین شاخص‌های سبک زندگی عرفی ۲۳۹
- جدول شماره ۴-۵۳: ضریب تعیین سبک زندگی عرفی بر اساس روش گام به گام ۲۳۹
- جدول شماره ۴-۵۴: تحلیل واریانس برای آزمون معنی داری شکل رگرسیونی ۲۴۰
- جدول شماره ۴-۵۵: ضرایب متغیرهای مستقل مربوط در شکل رگرسیونی به روش گام به گام ۲۴۰
- جدول شماره ۴-۵۶: راهنمای مدل معادله ی ساختاری سبک زندگی عرفی شده جوانان ۲۴۲
- جدول شماره ۴-۵۷: معیارهای برازش مدل و تفسیر برازش قابل قبول ۲۴۲

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل شماره ۱-۲: شاخص‌های سبک زندگی برای دستیابی به هویت اجتماعی	۱۹
شکل شماره ۲-۲: فرآیند تولید سبک زندگی از دیدگاه بورديو	۷۰
شکل شماره ۲-۳: پیوستار هویت فرهنگی از دیدگاه فریدمن	۷۳
شکل شماره ۲-۴: الگوی روابط میان هویت فردی و هویت اجتماعی از دیدگاه فریدمن	۷۳
شکل شماره ۲-۵: مدل فرآیند تأثیر آموزه‌ی دینی بر سبک زندگی از دیدگاه وبر	۷۶
شکل شماره ۲-۶: مدل فرآیند شکل‌گیری سبک زندگی از دیدگاه وبر	۷۸
شکل شماره ۲-۷: شمای کلی از طرح نظری پیتر برگر	۱۰۱
شکل شماره ۲-۸: مدل کلی پژوهش	۱۷۲
شکل شماره ۴-۱: توزیع پراکندگی پاسخگویان به تفکیک سن	۱۹۱
شکل شماره ۴-۲: توزیع پراکندگی پاسخگویان بر حسب جنسیت	۱۹۲
شکل شماره ۴-۳: توزیع پراکندگی پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل	۱۹۳
شکل شماره ۴-۴: توزیع پراکندگی شغل همسر پاسخگویان	۱۹۴
شکل شماره ۴-۵: توزیع پراکندگی پاسخگویان بر حسب وضعیت تحصیلی	۱۹۵
شکل شماره ۴-۶: توزیع پراکندگی وضعیت اشتغال پاسخگویان	۱۹۶
شکل شماره ۴-۷: توزیع پراکندگی نوع اشتغال پاسخگویان	۱۹۷
شکل شماره ۴-۸: توزیع پراکندگی نوع اشتغال پدر پاسخگویان	۱۹۸
شکل شماره ۴-۹: توزیع پراکندگی نوع اشتغال مادر پاسخگویان	۲۰۰
شکل شماره ۴-۱۰: توزیع پراکندگی درآمد خانواده پاسخگویان	۲۰۱
شکل شماره ۴-۱۱: توزیع پراکندگی وضعیت مسکن پاسخگویان	۲۰۲
شکل شماره ۴-۱۲: توزیع پراکندگی ارزش تقریبی مسکن پاسخگویان	۲۰۳
شکل شماره ۴-۱۳: توزیع پراکندگی ارزش تقریبی اتومبیل پاسخگویان	۲۰۴
شکل شماره ۴-۱۴: توزیع پراکندگی وضعیت تحصیلی پدر پاسخگویان	۲۰۵
شکل شماره ۴-۱۵: توزیع پراکندگی وضعیت تحصیلی مادر پاسخگویان	۲۰۶
شکل شماره ۴-۱۶: توزیع پراکندگی فردگرایی	۲۰۸
شکل شماره ۴-۱۷: توزیع پراکندگی ابدال فردیت دینی	۲۰۹
شکل شماره ۴-۱۸: توزیع پراکندگی افول فردیت دینی	۲۱۰
شکل شماره ۴-۱۹: توزیع پراکندگی انفکاک ارزش‌ها	۲۱۲

عنوان

صفحه

- شکل شماره ۴-۲۰: توزیع پراکندگی جا به جایی در اولویت‌های ارزشی ۲۱۳
- شکل شماره ۴-۲۱: توزیع پراکندگی مقاصد نا به هم سو ۲۱۶
- شکل شماره ۴-۲۲: توزیع پراکندگی منابع هنجاری متناقض ۲۱۷
- شکل شماره ۴-۲۳: توزیع پراکندگی الگوی انتخاب لباس ۲۱۹
- شکل شماره ۴-۲۴: توزیع پراکندگی تزئین بدن ۲۲۱
- شکل شماره ۴-۲۵: توزیع پراکندگی خرید فراغتی ۲۲۲
- شکل شماره ۴-۲۶: توزیع پراکندگی مصرف فرهنگی ۲۲۴
- شکل شماره ۴-۲۷: توزیع پراکندگی سرگرمی‌های مجازی ۲۲۶
- شکل شماره ۴-۲۸: توزیع پراکندگی میدان‌های فراغتی نامتعارف ۲۲۷
- شکل شماره ۴-۲۹: توزیع پراکندگی ارتباطات خارج از چارچوب خانواده ۲۲۸
- شکل شماره ۴-۳۰: مدل معادله ساختاری سبک زندگی عرفی جوانان ۲۴۱

مقدمه:

دگرگونی‌ها در جوامع صنعتی و سرمایه داری به دنبال پایان گرفتن دوران بازسازی پس از جنگ جهانی دوم و رونق اقتصادی بی سابقه در این جوامع، تولید انبوه و فراوانی کالاهای مصرفی را در پی داشت که به عمومی شدن مصرف در میان همه ی لایه‌ها و اقشار اجتماعی آن جوامع منجر شد. این امر به طور دقیق تر در نتیجه ی گسترش بازار و گسترش آزاد کالاهای مصرفی به وجود آمد.

گسترش پایه‌های اقتصادی- اجتماعی دولت رفاه پس از جنگ جهان دوم سبب متنوع شدن شیوه‌های زندگی افراد شد، بدین معنا که هر فرد و گروه اجتماعی می توانست از طریق تنوعی که در انتخاب محل زندگی، آرایش، پوشاک خود، سلیقه‌های هنری و زیبا شناختی، انتخاب سرگرمی و نحوه گذران اوقات فراغت و حتی شیوه‌های عملی و اخلاقی خویش در جامعه پیش می گیرد، خود را از دیگران متمایز سازد. (گیبیز، ۱۳۸۱ و گیدنز، ۱۳۸۳)

گرچه در همه ی جوامع، میزانی از تعاریف برای هویت‌های اجتماعی وجود دارد، اما هر چه از میزان پیچیدگی‌های یک جامعه کاسته شود، اولاً از تعداد گروه‌های اجتماعی موجود در آن کم خواهد شد؛ ثانیاً، این گروه‌های محدود هم مشابهت‌های بیشتر و تفاوت‌های کمتری خواهد داشت. هم چنین ابزاری که برای ایجاد تمایز از آن استفاده می‌شود، محدودتر می‌شود. با مدرن شدن جوامع، این فرآیند معکوس می‌شود؛ یعنی هم شاهد ظهور سبک‌های جدیدی از زندگی هستیم و هم تعداد بسیار زیادی از اقشار و گروه‌های اجتماعی ظاهر می شوند که به نحوی خود را از دیگران متمایز می‌کنند.

دنیای مدرن سبک‌های بسیار متنوع و متفاوتی را پیش روی هر فرد می گذارد و او ناگزیر می‌شود تا از میان آن‌ها برای هر عمل خود به گزینش بپردازد. حتی اگر کسی بخواهد مطابق با فرهنگ سنتی زندگی کند، ناخواسته دست به گزینشی خاص می زند. بنابراین در عصر مدرن، هر فرد به ناچار دارای نوعی سبک زندگی است که سبک ویژه ی خود او به شمار می رود. هر فرد برای انتخاب سبک زندگی خود کاملاً آزاد نیست و اسیر قید و بندهایی خواهد بود. در انتخاب سبک زندگی هر فرد، دو عامل نقش درخور دارد: شانس‌ها و فرصت‌ها. این دو عامل هم خود تحت تاثیر عوامل اجتماعی دیگری هستند. انتخاب سبک‌های زندگی مقدمه ای بر گروه بندی‌های اجتماعی متفاوت است.

سبک زندگی، نقطه تلاقی ساخت و کنش است، چرا که سبک زندگی از یک طرف انتخابی و به قدرت انتخاب کنشگران مربوط می‌شود و از طرف دیگر ساختارها در این انتخاب تاثیر دارند. سبک زندگی نتیجه همه انتخاب‌ها و گزینش‌هایی است که فرد نسبت به خود انجام می دهد. سبک زندگی اغلب بیانگرانه است؛ بدین معنا که فرد خود را از طریق سبک زندگی به جهان پیرامون خود معرفی می‌کند. سبک زندگی امکان تعامل جوانان با شرایط ساختار اجتماعی را فراهم می سازد و انطباق با ساختار و یا دگرگونی آن نتیجه این سبک‌های زندگی است. بدین ترتیب واقعیت تجربه همزمان آزادی و محدودیت اجتماعی به خوبی در مفهوم سبک زندگی متجلی است. (ذکائی، ۱۳۸۶: ۱۰۲)

وضع سبک‌های زندگی در ایران قرینه ای برای تحول و تغییر است. گویی سبک‌های زندگی جدید خبر از مدرنیزاسیون اجتماعی می دهد. تنوع در سبک‌های زندگی تحولی در ناخودآگاه جمعی است. به هر حال سبک‌های جدید در حال گسترش است و در این میان لحاظ این مطلب به عنوان «یک مسئله» می‌تواند آن را تحلیل نموده و در تحلیل کلی تر لحاظ نماید. مسئله در مثبت و یا منفی دیدن صرف این وضع نیست بلکه در دیدن آن به عنوان یک واقعیت است.

پژوهش حاضر که درآمد ومدخلی کوتاه بر نمودهای عرفی شدن دین در سبک زندگی جوانان است در حد توان درصدد شناخت این پدیده و مناظر متعدد در این راستاست و سعی دارد تا از نگاهی آکادمیک به این موضوع و به ویژه عوامل موثر بر آن بپردازد.

چنان که از روند مطالعه در فصول متعدد نمایان است، پژوهش حاضر با اختصاص پنج فصل به موضوع نمودهای عرفی شدن دین در سبک زندگی جوانان و مطالعات موجود در این زمینه می پردازد. به طوری که در فصل اول به کلیات پژوهش پرداخته و در این جهت از بیان مسئله، اهمیت، اهداف و محدودیت‌های موجود سخن به میان می آورد. فصل دوم شامل دو بخش می باشد که در بخش اول آن به مفهوم سبک زندگی در میان جوانان، انواع و ویژگی‌های آن، پیشینه موضوع و تحقیقات در این زمینه اشاره شده و در بخش دوم، به بحث مبسوط در این زمینه و پیدایش سبک زندگی عرفی شده در میان جوانان پرداخته و در نهایت به استخراج و تنظیم فرضیات و مدل متناسب با آن نائل آمده است. در فصل سوم به توضیحاتی در رابطه با روش شناسی پژوهشی مبادرت می ورزد و بر اساس اصول مندرج در آن، در فصل چهارم به توصیف اطلاعات و تحلیل فرضیات می پردازد و نهایتاً در فصل پنجم دستاوردهای تحقیق را به طور خلاصه مطرح و به ارائه پیشنهاداتی چند جهت ترمیم و بهبود مسائل مطروحه اکتفا می کند. در پایان امیدوارم این قطره کوچک از اقیانوس علم، بتواند روزنه ای از دانش روزافزون زمانه را نمایان سازد.

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- طرح و بیان مسئله

تا پیش از جنگ جهانی دوم مفهوم سبک زندگی چندان اهمیتی نداشت و اصولاً با این نام از آن یاد نمی شد. جنگ جهانی دوم با گسترش پایه‌های اجتماعی دولت رفاه و به وجود آوردن امکان عملی تولید و مصرف انبوه کالاها و به ویژه کالاهای فرهنگی سبب گردید که شیوه‌های زندگی تنوع بسیار بالایی یابند و حتی شیوه‌های عملی و اخلاقی و دینی خویش را در پیش گیرد و خود را از دیگران متمایز کند. از این زمان بود که مفهوم شیوه یا سبک زندگی در معنی جدید آن مطرح شد.

سبک زندگی مفهومی است که با انتخابی شدن زندگی روزمره معنا می یابد، بدین ترتیب که بر خلاف جوامع سنتی که افراد، جایگزین و بدیل اندکی در میان برنامه‌های زندگی داشتند، در جامعه‌ی معاصر به واسطه اهمیت یافتن انتخاب در جامعه‌ی ایران بیش از هر چیز در عرصه کالاهای مادی و مصرفی در حال وقوع است و در همه سطوح این امر ممکن نشده است.

اولین مسئله‌ای که اهمیت مفهوم سبک زندگی را در مباحث امروزی علوم اجتماعی نشان می دهد این است که برخی از سنخ‌شناسی‌های موجود مثل طبقه، قومیت و جنسیت نمی توانند تنوع و دگرگونی دنیای اجتماعی را توضیح دهند (اباذری و چاوشیان، ۱۳۸۱: ۶) چرا که با پیدایش فرهنگ مصرفی و عمومی شدن الگوی